

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETO ATVIROSIOS PRIEIGOS PRIE MOKSLO PUBLIKACIJŲ IR DUOMENŲ NUOSTATAI

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų nuostatai (toliau – Nuostatai) reglamentuoja Kauno technologijos universiteto (toliau – Universitetas) darbuotojų ir studentų mokslo publikacijų ir duomenų skelbimo atviroje prieigoje pagrindinius principus, tvarką, įsipareigojimus ir atsakomybę.

2. Universitetas remia Europos Sąjungos politiką dėl atvirosios prieigos prie mokslinių tyrimų rezultatų, gautų už viešąsias lėšas, ir galimybes vartotojui juos gauti be jokių finansinių, techninių ar teisinių apribojimų.

3. Universitetas siekia skleisti informaciją apie atvirąją prieigą ir jos naudą tarp universiteto bendruomenės narių, palaiko ir remia pasaulines, nacionalines, regionines ir institucines atvirąją prieigą skatinančias iniciatyvas.

4. Nuostatai parengti vadovaujantis Kauno technologijos universiteto elektroninių dokumentų įkėlimo į Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinę sistemą tvarkos aprašu ir Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 45 straipsniu. Rengiant Nuostatus atsižvelgta į Lietuvos mokslo tarybos atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų gaires, Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ atvirosios prieigos nuostatus, Mokslo duomenų valdymo „Horizontas 2020“ gaires.

II SKYRIUS NUOSTATŲ SIEKINIAI IR TAIKYMO SRITIS

5. Nuostatais siekiama:

5.1. užtikrinti mokslinių tyrimų rezultatų sklaidą ir pasikeitimą mokslinėmis žiniomis;

5.2. skatinti didesnę mokslininkų bendradarbiavimą ir mažinti galimai vienodų ir nekoordinuotų tyrimų skaičių;

5.3. didinti mokslinių tyrimų rezultatų patikimumą, skaidrų duomenų gavimą ir palaikymą, puoselėti akademinę etiką;

5.4. palengvinti sąveiką tarp mokslo ir verslo, mokslo ir politikos formuotojų bei socialinių partnerių;

5.5. sudaryti sąlygas didesnei mokslo rezultatų socialinei bei ekonominei gražai.

6. Nuostatai taikomi Universiteto prieskyras turinčioms mokslo publikacijoms, mokslinių ir disertacinių tyrimų, finansuotų viešosiomis lėšomis, gautiems duomenims, išskyrus atvejus, numatytus 21 punkte.

III SKYRIUS SĄVOKOS

7. Nuostatuose vartojamos sąvokos:

7.1. **Atviroji prieiga prie mokslo publikacijų ir duomenų** (angl. Open Access) (toliau – atviroji prieiga) – nemokama ir nevaržoma prieiga internete prie mokslinių publikacijų, tyrimų duomenų ir kitos publikuotos bei nepublikuotos kokybiškos recenzuotos mokslinių tyrimų medžiagos, kurią kiekvienas vartotojas gali laisvai skaityti, kopijuoti ir atlikti automatizuotą turinio analizę nepažeisdamas autorinių teisių.

7.2. **Atvirosios prieigos talpykla** (toliau – talpykla) – techninė infrastruktūra, kurioje saugomos ir atveriamos mokslo publikacijos ir (ar) su jomis susiję ar atskirai pateikti mokslinių tyrimų duomenys kartu pateikiant metaduomenis. Talpyklos gali būti nacionalinės, institucinės, teminės ar specializuotos, plačiai pripažįstamos atitinkamos mokslo srities akademinės bendruomenės.

7.3. **Atvirosios prieigos žurnalai** – elektroniniai moksliniai žurnalai, kurių visi straipsniai yra recenzuoti ir atvirai, be papildomų mokesčių vartotojui, prieinami internete. Vartotojas, jeigu leidžia kūrybinių bendrijų licencijos (angl. trumpinys CC-BY), gali šių straipsnių pagrindu kurti išvestinius kūrinius.

7.4. **Duomenys** – mokslinių tyrimų metu sukaupti ir (ar) gauti rezultatai, kurie gali būti pateikiami ir atveriami drauge su jais pagrįstomis publikacijomis arba laikomi talpyklose, prieigą prie kurių numato talpyklą administruojanti institucija. Duomenys turi turėti identifikatorių ir metaduomenis.

7.5. **Duomenų valdymo planas** – projekto duomenų kaupimo, saugojimo ir jų prieinamumo dokumentas, kuriame nurodoma, kas bus daroma tyrimo metu ir jam pasibaigus, kad duomenys būtų kaupiami saugiai ir patikimai; kaip ir kokiomis sąlygomis jie bus prieinami pakartotiniam naudojimui, jei tik nėra tam prieštaraujančių teisinių, etinių ar saugumo priežasčių; kada ir kaip jie bus atveriami kitiems vartotojams; kokie standartiniai metaduomenys bus naudojami juos aprašant; kaip gauti duomenys bus tvarkomi ir atnaujinami; kurie duomenys bus skirti ilgalaikiam, o kurie – trumpalaikiam saugojimui, pastaruoju atveju nurodant, kada ir kaip duomenys bus sunaikinami.

7.6. **Identifikatorius** – unikalus ir nuolatinis skaitmeninis objekto identifikatorius (angl. Digital Object Identifier), kuris naudojamas mokslinės informacijos vienetui atpažinti skaitmeninėje erdvėje.

7.7. **Embargo laikotarpis** – laikotarpis nuo mokslo rezultatų (dažniausiai – publikacijos) paskelbimo iki to laiko, kai leidėjas leidžia publikuotą tekstą paskelbti talpykloje ar kitaip suteikti prie jo atvirąją prieigą.

7.8. **Metaduomenys** – struktūriškai apibrėžta informacija, kuri apibūdina, paaiškina dokumentą ar informacinį išteklių, nurodo jo buvimo vietą arba kitokiu būdu palengvina jo suradimą, naudojimą arba valdymą. Tai apima antraštę, autorių ir jo darbovietę, tyrimo finansuotoją, publikavimo laiką ir vietą, leidinio antraštę ir kt.

IV SKYRIUS

ATVIROJI PRIEIGA PRIE MOKSLO PUBLIKACIJŲ

8. Atviroji prieiga prie mokslo publikacijų vykdoma pateikiant jas talpyklose ir (ar) atvirosios prieigos žurnaluose.

9. Visos Universiteto prieskyrą turinčios mokslo publikacijos turi būti laikomos talpykloje ir archyvuojamos. Skaitmeninės publikacijų kopijos turi būti pateiktos Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinėje sistemoje pagal Universitete numatytą tvarką iš karto po priėmimo publikuoti. Talpykla iš karto atveria jų metaduomenis. Publikacijų metaduomenys turi būti visiškai atviri, prieinami paieškai ir automatizuotai nuskaitomi, net kai mokslo publikacijai taikomas embargo laikotarpis.

10. Paskelbus mokslo publikacijas, talpyklose esančios jų kopijos turi turėti nuorodas į oficialiai paskelbtas versijas. Universiteto biblioteka (toliau – Biblioteka) seka ir užtikrina, kad nuorodos į viso teksto dokumentus būtų veikiančios. Viso teksto dokumentai naudojami autorių ir padalinių mokslo vertinimui.

11. Mokslo publikacijos, jei nėra numatyto embargo laikotarpio, turi būti atveriamos iš karto po pateikimo talpyklai.

12. Atvirajai prieigai prie biomedicinos, fizinių, technologijos ir žemės ūkio mokslų sričių mokslo publikacijų gali būti taikomas 6 mėnesių embargo laikotarpis, o prie humanitarinių ir socialinių mokslų sričių mokslo publikacijų – 12 mėnesių embargo laikotarpis. Monografijos pateikiamos talpyklai iš karto po priėmimo publikuoti, tačiau prieiga suteikiama pasibaigus leidėjo nustatytam embargo laikotarpiui.

13. Autoriai skatinami mokslo publikacijų sutartyse su leidėjais išsaugoti autorių teisę skelbti galutinę mokslo publikacijos versiją ir tyrimų duomenis Universiteto institucinėje talpykloje. Publikacijų autoriams rekomenduojama tartis su leidėjais dėl aukščiau nurodytų principų įgyvendinimo ir pasirašyti publikavimo sutarties su komerciniu leidėju priedą (angl. Model amendment to publishing agreement) (http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/fp7/90059/model-amendment-to-publishing-agreement_lt.doc) arba pasirinkti kitą žurnalą, kuris leistų užtikrinti šių Nuostatų reikalavimų laikymąsi.

14. Straipsnių paruošimo leidybai mokesčiai (angl. article processing charges, APC), knygų paruošimo leidybai mokesčiai (angl. book processing charges, BPC) ir išlaidos, publikuojantis atvirosios prieigos žurnaluose ar leidžiant atvirosios prieigos knygas, gali būti dengiami Universiteto arba tyrimus finansuojančių institucijų lėšomis ir numatomi tyrimo išlaidų sąmatoje.

15. Universiteto mokslo periodiniams leidiniams naudojama Open Journal Systems (<https://pkp.sfu.ca/ojs/>) atvirojo kodo programinė įranga. Mokslo periodiniai leidiniai turi būti įtraukti į atvirosios prieigos žurnalų katalogą DOAJ (<http://doaj.org/>).

16. Visos knygos ir straipsniai, publikuoti atvirosios prieigos žurnaluose, už kuriuos Universitetas sumokėjo straipsnių ir (ar) knygų paruošimo leidybai mokesčius, turi būti skelbiami su kūrybinių bendrijų licencija CC-BY (angl. Creative Commons CC-BY).

V SKYRIUS

ATVIROJI PRIEIGA PRIE MOKSLO DUOMENŲ

17. Tyrimų vadovams ir disertacinius tyrimus atliekantiems doktorantams rekomenduojama mokslinių tyrimų įgyvendinimo metu gautus duomenis išsaugoti skaitmeniniu formatu, o pasibaigus tyrimams duomenis pateikti talpykloje. Socialinių ir humanitarinių mokslų sričių duomenų saugojimui rekomenduojama naudoti LiDa archyvą. Biomedicinos, fizinių, technologijos ir žemės ūkio mokslų sričių duomenų saugojimui rekomenduojama naudoti tarptautines talpyklas, pvz., Zenodo, DataCite.

18. Doktorantai ir tyrimų, kurių metu bus kaupiami duomenys, vadovai pateikia duomenų valdymo planą (<https://dmponline.dcc.ac.uk/>). Duomenų valdymo planas gali būti tikslinamas.

19. Duomenų valdymo planui įgyvendinti reikiamos lėšos turi būti numatytos tyrimo išlaidų sąmatoje ir gali būti dengiamos finansuojančių institucijų arba padalinio lėšomis.

20. Duomenis, kurių pagrindu parengtos mokslo publikacijos, rekomenduojama atverti tuo pačiu metu, kaip ir publikacijas. Šie duomenys turėtų būti prieinami talpyklose ar publikacijų leidėjų nurodytais kitais būdais ir susieti su atitinkamomis publikacijomis.

21. Tyrimų vykdytojams, pateikus motyvuotą paaiškinimą, nuostatos dėl atvirosios prieigos prie duomenų (ar jų dalies) gali būti netaikomos, jeigu:

21.1. reikia apsaugoti rezultatus, ketinant duomenis panaudoti komercinimo ar pramonės vystymo tikslais;

21.2. duomenų atvėrimas nesuderinamas su konfidencialumo reikalavimais;

21.3. duomenų atvėrimas prieštarautų asmens duomenų apsaugos reikalavimams;

21.4. yra kitų teisėtų priežasčių neatverti duomenų.

22. Nuostatos dėl mokslo duomenų atvėrimo yra rekomendacinio pobūdžio.

IV SKYRIUS

NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMAS IR PRIEŽIŪRA

23. Viešai skelbiamos mokslo publikacijų ir mokslo duomenų santraukos, esant galimybei susiejamos su nuorodomis į tyrimų rezultatus, kiek tai neprieštarauja autorių teisėms ir kitų teisės aktų reikalavimams.

24. Dokumentų įkėlimas į institucinę talpyklą vykdomas vadovaujantis Kauno technologijos universiteto elektroninių dokumentų įkėlimo į Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinę sistemą tvarkos aprašu.

25. Autoriai / tyrimų vadovai yra atsakingi už šių Nuostatų laikymąsi ir mokslo publikacijų bei mokslo duomenų pateikimą į institucinę talpyklą.

26. Biblioteka yra atsakinga už pateiktų mokslo publikacijų ir (ar) duomenų kokybišką aprašymą (metaduomenų kūrimą), susiejimą, prieigos teisių suderinamumą su leidėjų reikalavimais (Sherpa Romeo: <http://www.sherpa.ac.uk/romeo>), tolesnį mokslo publikacijų ir duomenų saugojimą ir palaikymą.

27. Biblioteka, vertindama mokslo publikacijų ataskaitas, analizuoja, kaip laikomasi šių Nuostatų reikalavimų.

28. Nustačius Nuostatų nesilaikymo atvejus, informuojami akademinų padalinių vadovai.

VII SKYRIUS

ATVIROSIOS PRIEIGOS NUOSTATŲ STEBĖSENA IR PARAMA

29. Universiteto atvirosios prieigos institucinė talpykla KTU ePubl (<http://epubl.ktu.edu>) yra integruota į nacionalinę jungtinę atvirosios prieigos talpyklą eLABa (Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinė sistema), palaikoma Lietuvos akademinų bibliotekų konsorciumo. Talpykloje taikoma dokumentų sutapties patikra ir užtikrinamas ilgalaikis elektroninių objektų išsaugojimas.

30. Biblioteka, bendradarbiaudama su Bibliotekų informacinių sistemų skyriumi, užtikrina reikalingą infrastruktūrą, techninius ir žmogiškuosius išteklius atvirosios prieigos nuostatų įgyvendinimui.

31. Biblioteka skatina atvirosios prieigos nuostatų laikymąsi organizuodama informacinius renginius, seminarus, mokymus, konferencijas ir kt.

32. Biblioteka atlieka atvirosios prieigos ir mokslo duomenų įkėlimo ir naudojimo stebėseną (įrašų, viso teksto dokumentų, prisijungimų ir atsisiuntimų skaičius tenkantis publikacijai / padaliniui).

VIII SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

33. Šiais Nuostatais nesiekama apriboti akademinės tyrėjų laisvės rinktis leidėjus, tačiau skatinti rinktis atvirosios prieigos leidinius.

34. Tyrėjams rekomenduojama rinktis tik geriausius savo srities atvirosios prieigos žurnalus.

35. Rekomenduojama kūrybinių bendrijų CC-BY licenciją naudoti ir toms mokslo publikacijoms, už kurias paruošimo leidybai mokesčiai nebuvo sumokėti. Rekomenduojama, kad visi talpyklose archyvuojami mokslo rezultatai būtų licencijuoti naudojant kūrybinių bendrijų licenciją.

36. Šie nuostatai turi būti užregistruoti Atvirosios prieigos talpyklų politikos dokumentų registre ROARMAP (<http://roarmap.eprints.org/>).

37. Nuostatai gali būti keičiami arba papildomu Universiteto rektoriaus įsakymu.
